

MAJ 2005

Aktstycket

Medlemsblad från ArkivCentrum Örebro län

Verksamhetsberättelse 2004 för Örebro läns företagsarkiv

Styrelsen avger härmed verksamhetsberättelse för föreningens tjugonde verksamhetsår. Styrelsen har haft tre sammanträden. Årsmötet hölls den 14 maj hos arkivets nya medlem Volvo Construction Equipment Cabs AB i Hallsberg. Informationschefen *Evert Andersson* berättade om företaget och efter årsmötesförhandlingarna gjordes en rundvandring genom företaget ledd av *Kent Olsson*, investeringsamordnare för produktionen. Därefter bjöd Volvo CE Cabs AB på lunch i personalmatsalen.

Medlemmar

Arkivet har 43 medlemsföretag/organisationer:

Arla Foods AB, Örebro Mejeri
AssiDomän, Frövi
Bra Data MCP AB
Brukspatronen Per Erikssons
Västmanlandsfond
Carl Jan Granqvist Förvaltnings AB
Carlsson & Åqvist AB
Centrumledningsbolaget i Örebro AB
Dyno Nobel Sweden AB, Nora
Edwalls Ur AB
Fortum Power and Heat AB
FöreningsSparbanken, Örebro
Haldex Garphyttan AB
Handelsbanken, Örebro
Handelskammaren Mälardalen
Hasselfors Garden AB
Johnson Metall AB
Kadenz HB, Örebro
Kommunförbundet Örebro län
Landshypotek, Örebro län

Omslagsbild: Slipning utanför orgelfabriken E A Setterquist & Son i Örebro. Fr v *Ernfrid Strandh, David Andersson och Einar Eriksson*.

Laxå Bruks AB
Munksjö Aspa Bruk AB
Närkes-Östergötlands Jordägareförening
Onninen AB, Örebro
Procordia Food AB, Örebro
Saab Bofors Support AB
Scan Foods AB, Örebro
Skyllbergs Bruks AB
Spel- och Servicehandlarnas Riksförbund
Stiftelsen Alfred Nobels Björkborn, Karlskoga
Stoneridge Electronics AB
Sveaskog Förvaltnings AB
Svensk Handel Örebro län
Svenskt Näringsliv, Örebro regionkontor
Sydkraft Elnät Mälardalen AB
Teknikföretagen, Örebro samarbetsgrupp
Torvfabrikernas Centralförening
Volvo Construction Equipment Cabs AB, Hallsberg
Zinkgruvan Mining AB
Örebro företags- och hantverksförening
Örebro läns ingenjörsklubb
Örebro stads hantverksidkares sjuk- och begravningskassa samt understöds-kassa
Örebro Promotion
Örebro Universitet

Föreningen har också 7 personliga medlemmar.

Personal

Folkkrörelsearkivets chef *Göran Henrikson*, har varit ansvarig för arkivets verksamhet. *Carl Magnus Lindgren* har arbetat heltid under hela året. *Yvonne Bergman* har, förutom att hon är arkivets kassör, arbetat med visningar och föredrag för arkivets räkning. Detta gäller också *Håkan Henriksson*, som också för Företagsarkivets räkning sköter kanslitjänsten åt Näringslivets Arkivråd. Han har under 5 månader avlönats av Företagsarkivet. *Per Roth* var timarvoderad vid ett flertal tillfällen under första halvåret.

Carl Magnus Lindgren är kassör i Sveriges Dövhistoriska sällskap (SDHS) och redaktör för sällskapets medlemstidning.

Den lokalmässiga samordningen, som nu med framgång utövats i sju år, innebär att de bägge arkivföreningarnas personal gemensamt sköter flera arbetsuppgifter. Det gäller all receptions-, informations- och forskarservice, men också sådant

---

■■■ Örebro läns företagsarkiv är en ideell organisation som är verksam på ArkivCentrum Örebro län. Företag, organisationer och offentliga institutioner är medlemmar. Arkivet dokumenterar näringslivets och företagens historia i Örebro län. Detta sker framför allt genom inventering, insamling och förvaring av företagens handlingar. Arkivet hjälper också företagen i dokumenthanteringsfrågor. Arkivet har ett brett arbetsfält som också omfattar forskning och publiceringsverksamhet. Arkivet bildades som länsförening 1985. Det hade dessförinnan ett förflutet som förening i Örebro kommun, startad 1977 av *Arne Gorpe*.

Utvecklingen har varit positiv under flera år och i oktober 1998 kunde arkivet tillsammans med sin partner Folkkrörelsernas arkiv i Örebro län inviga den nya länskulturinstitutionen ArkivCentrum Örebro län. På denna institution utgör de bägge arkivföreningarna tillsammans en kraftkälla för utbildning, folkbildning och forskning på det lokalhistoriska området.

Arkivets styrelse

Arbetsutskott

Ordförande	Sölve Persson, enskild ledamot
V ordförande	Sören Klingnéus, Örebro universitet
Sekreterare	Göran Henrikson, arkivchef, adjungerad
Ledamot	Sten-Ove Pettersson, Hasselfors Garden AB

Övriga

Bo Eckegård, Örebro företags- och hantverksförening
 Egon Harfeldt, FöreningsSparbanken Örebro
 Merit Israelsson, Handelskammaren för Örebro och
 Västmanlands län
 Bengt Mattisson, Örebro kommun
 Anders Thorstensson, Svenskt Näringsliv, Örebro regionkontor
 Birgitta Torgén, Örebro läns landsting
 Sven Erik Sahlén, Kommunförbundet Örebro län

Ersättare

Lise-Lott Alm, Svensk Handel Örebro län
 Carl Jan Granqvist, Carl Jan Granqvist Förvaltnings AB
 Sivert Gustafsson, Saab Bofors Support AB
 Hans-Göran Högquist, Kommunförbundet Örebro län
 Hans Johansson, Örebro företags- och hantverksförening
 Gun Kardell Bergh, Örebro läns landsting
 Merja Luuk Stenlund, Teknikföretagen, Örebro samarbetsgrupp
 Torsten Pääjärvi, Handelskammaren Mälardalen
 Dag Sjölen, Örebro kommun

Yvonne Bergman har varit föreningens kassör.

Revisorer

Ordinarie

Gunilla Carlsson, Örebro läns landsting
 Karin Sundelius, Örebro kommun

Ersättare

Mona Granath, Örebro läns landsting
 Anders Olsson, Örebro kommun

som leveransmottagning och accessionsföring samt visst förteckningsarbete. Det är den mindre partnern, Företagsarkivet, som främst tjänar på detta.

Ekonomi

Arkivets verksamhet är möjlig att driva genom stöd till lokal-

och driftskostnader från framför allt Örebro läns landsting, Riksarkivet, länsarbetsnämnden och Örebro kommun.

Ett mycket viktigt inslag i ekonomin utgör medlems- och hyllavgifter liksom intäkter från olika uppdrag. Under 2004 utgjorde de egengenererade andelen av

omsättningen 38 %. Årets resultat blev 3 317 kr. Det egna kapitalet uppgår till 146 848 kr.

För detaljer kring ekonomin hänvisas till bokslutet på s 6–7.

Leveranser och ordnings- och förteckningsarbeten

Under året mottog Företagsarkivet endast 14 arkivleveranser. Bland dessa finns emellertid ett antal historiskt värdefulla arkiv såsom Skävisunds gård, det näst intill kompletta arkivet Örebro stads hantverksidkares sjuk- och begravningskassa samt understöds-kassa och personarkiven från *Allan Wetterholm* och *Karl Ludvig Forsslund*. Dessutom fick arkivet genom Svennevads hembygdsförening 355 volymer från Skogaholms bruk med Skogaholms bruks-handel. Totalt ökade arkivbeståndet med ca 33 hyllmeter (91 hm 2003), vilket är betydligt mindre än 2003.

Ordnings- och förteckningsarbeten

m m

Carl Magnus Lindgren har under året ordnat och förtecknat ett flertal arkiv. Några som bör nämnas särskilt är AB Almqvist & Johanson (skofabrik), Josef Edwall & Co (urmakeri), Örebro Restaurant AB, Örebro Konfektionsfabrik, AB Örebro Bleckemballagefabrik, Lännäs Sparbank samt Norlings Bryggeri AB med Örebro Bryggeri AB. Dessutom nedlades ett stort arbete på det fina arkivet tillhörande Örebro stads hantverksidkares sjuk- och begravningskassa. Förteckningsarbetet med det omfångsrika och historiskt intres-

santa arkivet Örebro läns hypoteksförening (numera Landshypotek Örebro län) blev i stort sett vilande under året.

Uppdrag

Carl Magnus Lindgren har på uppdrag förtecknat Närkes-Östergötlands Jordägareförening, ett arbete som påbörjades under 2003. Föreningen bildades 1956 och verksamheten har varit inriktad på att tillvarata gemensamma intressen, främst sådana som rör skatte- och arrendefrågor.

Vidare har *Carl Magnus Lindgren* på uppdrag förtecknat Örebro stads hantverksidkares sjuk- och begravningskassas arkiv, en organisation som bildades 1857. Det är ett mycket välbevarat arkivmaterial bestående främst av protokoll, årsberättelser, medlemsmatriklar och räkenskaper från kassans start och framåt.

Arkivleveranser under 2004

Acc.nr	Datum	Arkivbildare
1/04	040127	Hammars Glasbruks AB
2/04	040202	Stiftelsen Brukspatronen Per Erikssons Västmanlandsfond
3/04	040221	Centrumledningsbolaget i Örebro AB (City Örebro)
4/04	040301	Firma Sven Jansson (biografägare)
5/04	040309	Järnverksföreningen
6/04	040401	Sven Willermans filmsamling (Mosjö gård)
7/04	040421	Skävisunds gård
8/04	040422	Örebro stads hantverksidkares sjuk- och begravningskassa samt understöds-kassa
9/04	040503	Skogaholms bruk
10/04	040503	Skogaholms brukshandel
11/04	040910	Allan Wetterholms personarkiv
12/04	041029	Gustaf Roséns personarkiv
13/04	041112	Centrumledningsbolaget i Örebro AB (City Örebro)
14/04	041230	Karl Ludvig Forsslunds personarkiv

NLA

Näringslivets Arkivråd är en rikssammanslutning för företag och företagsarkiv vars syfte är att främja en rationell dokumenthantering och arkivering i företag, organisationer och in-

stitutioner. Från och med årsskiftet 1998–1999 överfördes organisationens kansli från Stockholms företagsminnen till Örebro läns företagsarkiv. Ett avtal upprättades i samband med detta mellan de två organisationer-

Örebro stads hantverksidkares sjuk- och begravningskassas 100-årsjubileum den 17 juni 1957. Samling i den lokal på Drottninggatan 47 där föreningen stiftades.

na. *Håkan Henriksson* ansvarar för kansliets skötsel som bland annat inkluderar medlems- och kursservice samt bokföring.

Databaser

Arbetet med Företagsregistrets databas har fortsatt under en del av året, varför den för närvarande innehåller över 27900 poster. Ändå återstår mycket kvar att inventera när det gäller näringslivet i länet. Det är ett omfattande arbete att inventera länets städer och landsbygd med exempelvis alla handlande och hantverkare. Dokumentationen av Örebro stads industrier är dock i stort sett klar. Under året har genomgång av Örebro stads handelsregister i Länsstyrelsens arkiv gjorts t o m år 1961 och hittills har över 11550 poster noterats i databasen. Arbetet med handelsregistret kommer att fortsätta även under året 2005. Dessutom har även Handelsregister för Långbro och Eker med 122 poster från år 1888–1949 och Handelsregister för Almby och Ånsta med 187 poster från år 1888–1942 lagts i respektive databas. De fyra sistnämnda församlingarna kom att från 1949 respektive 1942 föras gemensamt med Örebro stads handelsregister. Dessa tre databaser över handelsregister skall så småningom integreras i databasen Företagsregistret. Databasen Beståndsregister har under året uppdaterats i sedvanlig ordning, det vill säga när arkiven har förtecknats eller i samband med nya arkivleveranser. Vid årsskiftet 2004/05 fanns 809 arkivbildare registrerade. Databasen Bergshanteringsregistret uppdateras också kontinuerligt. Alla ovan nämnda databaser har byggts upp och underhålls av *Carl Magnus Lindgren*.

Ordnade och förtecknade arkiv under 2004

Arkivbildare	Årsomfattning	Volymer
1. Örebro läns Hypoteksförening (pågående arbete)	(1705–1989)	(över 990)
2. Närkes-Östergötlands Jordägareförening	1952–2000	15
3. Pontus Bergmans Ved- & Virkesaffär	1930–1971	20
4. AB Alcometaller	1924–1954	1
5. AB Laxå Pappersbruk	1937–1970	10
6. AB Almqvist & Johanson	1879–1969	33
7. AB Almqvist & Johansons Pensionsstiftelse	1937–1966	-
8. Askers Härads Kontrollförening	1907–1914	1
9. Degerfors Färg- & Tapethandel	1905–1930	6
10. Degerfors Bryggeri AB	1897–1957	2
11. Josef Edwall & Co.	1862–1969	32
12. Advokaterna Frenander & Grefberg	1898–1978	14
13. Örebro Restaurant AB	1920–1944	43
14. Örebro Stads Hantverksidkares Sjuk- och Begravningskassa	1857–1996	26
15. Örebro Konfektionsfabrik AB	1937–1965	21
16. Kommanditbolaget Bröderna Hagenfeldt	1939–1986	4
17. AB Örebro Bleckemballagefabrik	1929–1963	11
18. Henrikssons Tekniska Fabriks AB	1923	1
19. Örebro Glas AB	1950–1970	1
20. Örebro Gummiment, R. Ekling & Co.	1931–1952	1
21. Skofabriks AB Kronan	1920–1947	1
22. Oskar Moll	u å	1
23. AB Klara Gruvor	1924–1925	1
24. Lännäs Sparbank	1848–1948	11
25. E. A. Setterquist & Son Efr.	1838–1980	6
26. Norlings Bryggeri AB	1861–1970	17
27. Örebro Bryggeri AB	1779–1955	3
28. AB Kedjan i Örebro	1925–1958	1
29. Nora Bryggeri AB	1950–1953	1
30. AB Lindesbergs Ångbryggeri	1942–1972	1
31. Zenks Bryggeri AB	1900–1952	1
32. Örebro Bryggeriet Kronan AB	1952	1

Arkivets olika databaser har efterhand integrerats med Folk rörelsearkivets databaser och finns nu samlade i ArkivCentrums stora databas och är tillgängligt för besökare.

Aktstycket och www.arkivcentrum.se

Under 2004 utkom ArkivCentrums medlemstidning Aktstycket med fyra nummer, varav ett sommar- och ett julnummer. Sommar- och julnumren trycktes i 1000 ex. I Aktstyckets två vårnummer publiceras verksamhetsberättelserna för folkro-

relse- och företagsarkiven. Här ges också utrymme åt presentation av arkivmaterial och historiska artiklar och annat som kan vara av intresse för läsekretsen. Sommar- och julnumren innehåller enbart artiklar som bygger på ArkivCentrums material om länets historia. Artiklarna skrivs av personalen, men här ges också utrymme för gästskribenter. Också under 2004 spreds Aktstycket till en allt bredare krets av politiker och andra beslutsfattare samt media som ett viktigt led i institutionens informations- och förankringsarbete. Aktstycket kan också läsas på

Balansräkning för Örebro läns företagsarkiv den 1 januari–31 december 2004

	2003-12-31	2004-12-31
<i>Tillgångar</i>		
Kassa	0,00	0,00
Organisationskonto	321 477,55	504 315,00
Inventarier	1,00	1,00
Kortfristiga fordringar	258 005,50	153 246,50
Avräkningskonto Folkrorelsearkivet	-156 674,50	-228 523,00
<i>Summa</i>	<i>422 809,55</i>	<i>429 039,50</i>
<i>Skulder</i>		
Fakturaskulder	16 740,00	25 769,00
Reserverade sociala avgifter	6 312,00	0,00
Skatter anställda	6 615,00	6 811,00
Reservering Gårdsprojektet	63 974,00	63 974,00
Reservering Hyllor	75 000,00	75 000,00
Reservering Personal & inventarier	110 637,00	110 637,00
<i>Summa</i>	<i>279 278,00</i>	<i>282 191,00</i>
Eget kapital	102 955,33	143 531,55
Årets resultat	40 576,22	3 316,95
<i>Summa</i>	<i>143 531,55</i>	<i>146 848,50</i>
<i>Summa skulder och eget kapital</i>	<i>422 809,55</i>	<i>429 039,50</i>

ArkivCentrums hemsida www.arkivcentrum.se som är gemensam för de bägge arkivföreningarna. *Bo Fransson* är webmaster. Han har utformat hemsidan och fyller den kontinuerligt med ett informativt innehåll. På hemsidan finns uppgifter om öppettider, arkivbestånd, nyheter och mycket annat. Här kan man också göra inköp från det sortiment av litteratur, vykort m m som finns på ArkivCentrum. Hemsidan har ett flertal länkar till andra hemsidor. Hemsidan har under 2004 haft 21 525 besök, (2003

– 20254) besök. Ännu en hemsida i anslutning till Folkrorelsearkivets projekt Bildningsborg och Syndanäste www.folkpark.nu har upprättats.

Lokalhistorisk kurs

Höstterminen 2004 startade Lokalhistoriska sällskapet för sjätte gången sin 2-terminerskurs i Lokalhistoria. Hela 41 elever följer kursen som har *Yvonne Bergman* och *Sören Klingnéus* som kursledare. Lärarna hämtas förutom från Universitet, från Örebro läns museum, Örebro Stads-

arkiv, ArkivCentrum och Länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Kursen är ett utmärkt exempel på ett positivt samarbete mellan kulturarrvsverksamheter i länet. Huvudman för kursen är Lokalhistoriska Sällskapet i samarbete med Folkuniversitetet och ArkivCentrum.

Bergshistorisk kurs i Lindesberg

Under hösten 2002 startade Örebro universitet en 10-poängskurs i Nora med titeln Bergshantering och Bergslagsbygd. Kursen blev snabbt fulltecknad och ett fyrtiotal personer följde undervisningen som avslutades våren 2003. Hösten 2003 och våren 2004 hölls en motsvarande kurs i Lindesberg med ett trettiotal deltagare. *Håkan Henriksson* har varit kursledare för båda kurserna och även medverkat som föreläsare och handledare.

Arrangemang och utåtriktade aktiviteter

Den 29 januari arrangerades på ArkivCentrum en Hindersmäsoföreläsning i samarbete med Lokalhistoriska Sällskapet. Föreläsare detta år var den kända publicisten *Yrsa Stenius* som höll en föreläsning om Albert Speer. 80 besökare åhörde den fångslande föreläsaren. Föredraget kunde i efterhand följas på ArkivCentrums hemsida.

Den 18 mars hölls en föreläsning i samarbete med Lokalhistoriska Sällskapet: Spelman Glys och den närkingska spelmannsmusiken var rubriken och levande fiolmusik framfördes för första gången på ArkivCentrum av föredragshållaren *Thomas Eriksson*.

Resultaträkning för Örebro läns företagsarkiv den 1 januari–31 december 2004

	2003-12-31	2004-12-31
<i>Intäkter</i>		
Landstingsbidrag	208 000	198 000
Kommunbidrag	115 000	103 500
Statsbidrag	150 000	155 000
Lönebidrag AMV	152 138	141 037
Medlemsavgifter	19 975	20 450
Förvaringsavgifter	232 995	243 895
Uppdragsintäkter	318 900	111 760
Försäljning av böcker	3 550	3 225
Övriga intäkter	1 800	40 000
Ränteintäkter	4 395	8 343
<i>Summa</i>	<i>1 206 753</i>	<i>1 028 824</i>
<i>Kostnader</i>		
Personalkostnader	595 919	461 714
Lokalkostnader	425 344	419 345
Kontorsmateriel	9 536	5 107
Arkiveringsmateriel	–	16 057
Trycksaker	–	27 566
Administrativa kostnader	38 229	34 883
Resor/transporter	8 225	2 526
Telefon/porton	13 906	12 059
Böcker/tidskrifter	5 590	5 670
Representation/PR	21 642	17 833
Kurser/konferenser	7 114	16 486
Reservering	40 000	–
Inventarier/avskrivningar	–	5 665
Övriga kostnader	672	596
Årets resultat	40 576	3 317
<i>Summa</i>	<i>1 206 753</i>	<i>1 028 824</i>

Musik blev det också samt bilder på de två musikcaféer den 19 och 26 mars som ordnades i lokalerna och då *Bo Fransson* visade sin multimediashow 50-talet i backspegeln. En entusiastisk publik på sammanlagt över 100 personer fikade, sjöng allsång och stortrivdes tillsammans

med arkivets kända radio- och nöjesprofil.

Den 29 september höll *David Damell* en föreläsning: Brons- och järnålderns bergsmän. Det var ett samarrangemang mellan ArkivCentrum och Lokalhistoriska Sällskapet och lockade 50 åhörare.

Bokmessa och Arkivens Dag

Liksom tidigare år samverkade arkivföreningarna på ArkivCentrum med Örebro läns museum och Örebro läns hembygdsförbund kring ett bokbord på länets bokmessa på Örebro Slott den 12–14 november. Den nya boken *Det var dans i Folkets Park* lanserades på mässan, dels genom att *Bo Fransson* visade det nya multimediprogrammet med samma namn dels genom att *Peter Flack*, som är en av berättarna i boken, samt *Bo Fransson* och *Göran Henrikson* intervjuades av *Martin Dyfwerman* i Martins soffa. Inslaget sändes senare i Sveriges Radios P4.

Arkivens Dag gick som vanligt av stapeln andra lördagen i november vilket alltså sammanföll med bokmässan. Detta år valdes ingen samfällad utställning utan varje arkiv ansvarade för sitt eget arrangemang. Det centralt anbefallda temat var Kommunikation. ArkivCentrums tema blev av naturliga skäl Folkparken. *Bo Franssons* bildspel kommunicerades tre gånger under dagen för en publik på 200 personer. Tipspromenad på temat fanns också liksom en affischutställning. Lokalhistoriska Sällskapet sålde antikvariska böcker och arkivet den nya folkparksboken.

15 andra arkiv i länet hade Öppet Hus den här dagen och sammantaget kom 800 personer till dessa viktiga kulturarvsinstitutioner.

Yvonne Bergman var den som höll i ArkivCentrums och länets AD-arrangemang.

Företagsarkivets årsmötet hölls den 14 maj hos arkivets nya medlem Volvo Construction Equipment Cabs AB i Hallsberg och avslutades med ett studiebesök i fabriken.

Lokaler – Depån i Fjugesta

Under 2003 öppnade ArkivCentrum en depån i Fjugesta. Under det året monterades det begagnade hyllmateriel som förvarats på annat håll i Västernärke i depån och de fasta hyllorna fick en kapacitet på drygt 300 hm. Det är framför allt Företagsarkivet som har fört över material till depån, men också Folk rörelsearkivet har kört över några skrymmande leveranser till den nya lokalen. Där förvaras för företagsarkivets räkning 220 hm. Depån utgörs av Telias gamla växelstation i Fjugesta och har en yta på 180 kvadratmeter. Fullt utbyggd kan lokalen rymma upp mot 2000 hm. Framöver ska lokalen efterhand inredas med rullande hyllor och en första etapp av tre beräknas ske under 2005.

NBJ

Under 2004 har NBJ-arkivet fortsatt att fylla sin roll som informationscentrum kring museijärnvägen i Nora. *Gun Eriksson* har skött det dagliga arbetet och haft öppet alla arbetsdagar kl 13–16. Arkivet är också öppet kvällstid första torsdagen i varje månad. *Conny Tiderman* ansvarar för arbetsledning och finns också på plats minst en gång per månad.

Under året har ett 10-tal leveranser influiter till arkivet, det har varit fråga om järnväglitteratur och fotografier. Här bör nämnas en 10 hyllmeter stor samling av järnväglitteratur. Drygt 375 personer har besökt arkivet, dels

som forskare och dels som gruppbesökare. Beslut har tagits att kunna utvidga arkivets lokaler med ett nytt kontorsutrymme och därigenom få större ytor för en fast utställningslokal. I anslutning till utställningsytan kommer i så fall ett forskarutrymme att iordningsställas.

Besökare

I ArkivCentrums forskarsals besöksliggare har under 2004 noterats 636 forskarbesök (2003 – 917). Liggare förs gemensamt för de bägge samverkande arkiven. Ett antal gruppbesök har också avlagts på ArkivCentrum under året. 66 grupper (2003 – 64) omfattande 1443 personer (2003 – 1164) besökte arkivet.

Därutöver har ArkivCentrum mottagit 365 besök som inte avsett forskarsalen (2003 – 365). Sammantaget blir antalet besök till arkivet under 2004 2444 (2003 – 2446). 183 telefonförfrågningar har besvarats (2003 – 303). 49 mailförfrågningar (2003 – 45) och en brevförfrågning har inkommit och besvarats (2003 – 6).

Besökarsiffrorna är fortfarande höga totalt sett även om en klar nedgång bland forskarbesöken kan noteras.

Studiebesök att notera är en utredningsgrupp kring ABM-frågor (arkiv–bibliotek–museum) från Eskilstuna, en studentgrupp från universitetet i Paderborn, Örebro läns landstings regionalpolitiska nämnd och en sydafrikansk dokumentations- och arkivkollega.

Forskning

Arkivens omfattande källmaterial används fortlöpande av olika slags forskare, både fritidsforskare, studenter och akademiska forskare. 2250 volymer (2003 – 2800) har tagits fram till forskarna från de bägge arkiven. Under 2004 har dock endast en mindre antal arbeten slutförts som bygger på arkivets material. Följande skrifter och uppsatser, helt eller delvis baserade på källmaterial från företagsarkivet har lagts fram under 2004:

Eriksson, Leif, *Korv, mos och människor. En bok om svenska korvkiosker*. AB Wahlström & Widstrand 2004.

Lindblad, Andreas, *Stadra bruks herrgård*. Examensarbete vid Bebyggelseantikvariska utbildningen. Göteborgs universitet 2004.

Strandvik, Sofia, *Karlskoga Bergslag*. Atlas över Sveriges bergslag 2004.

Wängdahl, Anna, *Med risk för ras. En analys av attityder kring olyckor, dess karaktär och rapportering i gruvor belägna i Åmmeberg och Zinkgruvan under bologaget Vieille Montagnes regim 1870–1930*. B-uppsats i historia. Örebro universitet, HT 2004.

Arkivet får också besök av gymnasieelever som använder sig av företagsarkivets material för att skriva mer eller mindre omfattande uppsatser. Under året har tre arbeten gjorts som bygger på arkivmaterial från Skofabriks AB Oscaria, två arbeten från Örebro Kexfabrik samt ett arbete från Varuhuset Häröld.

Organisation, representation, utbildning och övrig verksamhet

Örebro läns företagsarkiv är medlem i NLA, Näringslivsarkivens förening (NAF) och föreningen Bergslagsarkiv.

Göran Henrikson är styrelseledamot i Bergslagsarkiv och NAF. *Håkan Henriksson* är revisor i Bergslagsarkiv. *Yvonne Bergman* representerar arkivet i Nätverket för Hjälmaran – Mälarens näringslivsarkiv.

Liksom tidigare år har Universitetets elever i historia haft lektioner på arkivet, då ArkivCentrums material och uppslag till uppsatsämnen diskuterats. Besök har också gjorts av skolklasser från gymnasieskolorna i

Budget för Örebro läns företagsarkiv 2005–2006

	2005	2006
<i>Intäkter</i>		
Landstingsbidrag	198 000	198 000
Statsbidrag	155 000	131 000
Kommunala bidrag	93 150	93 150
Lönebidrag AMV	145 000	150 000
Medlemsavgifter	21 000	24 000
Förvaringsavgifter	245 000	265 000
Uppdragsintäkter	245 000	170 000
Övriga bidrag	–	–
Övriga intäkter	2 850	2 850
Ränteintäkter	4 000	4 000
<i>Summa</i>	<i>1 109 000</i>	<i>1 038 000</i>
<i>Kostnader</i>		
Personalkostnader	502 000	466 000
Lokalkostnader	425 000	430 000
Kontorsmateriel	7 000	7 000
Arkiveringsmateriel	8 000	8 000
Administrativa kostnader	60 000	60 000
Resor/transporter	5 000	5 000
Telefon/data/porton	13 000	13 000
Böcker/tidskrifter	6 000	6 000
Marknadsföring/representation	20 000	20 000
Kurser/konferenser	12 000	12 000
Inventarier	125 000	10 000
Ianspråkstagande av reservering för inventarier	-75 000	–
Övriga kostnader	1 000	1 000
<i>Summa</i>	<i>1 109 000</i>	<i>1 038 000</i>

länet.

Vidare har lärarkandidater i historia och samhällsvetenskap fått undervisning i hur man använder arkivmaterial i skolarbetet. Kursen i vård- och medicinshistoria på Universitetet har också orienterats i det material som finns för forskning

Utöver studenter och skol-

elever har släktforskargrupper, studiecirkel och föreningar besökt arkivet under året. De visningar och presentationer som genomförs i samband med studiebesök och möten är ett mycket viktigt medel för att förankra arkivet och möda läggs ner på att göra presentationerna trevliga och informativa.

Revisionsberättelse

Undertecknade har granskat Örebro läns företagsarkivs räkenskaper och förvaltning för år 2004. Vi har tagit del av föreningens räkenskaper, protokoll och övriga handlingar som lämnar upplysningar om föreningens ekonomi och förvaltning samt vidtagit de granskningsåtgärder som ansetts som erforderliga.

Då det vid revisionen ej framkommit någon anledning till anmärkningar tillstyrker vi

att balansräkningen fastställs

att styrelsen beviljas ansvarsfrihet för 2004 års förvaltning.

Örebro den 4 mars 2005

För Örebro läns landsting

Gunilla Carlsson

Gunilla Carlsson

För Örebro kommun

Karin Sundelius

Karin Sundelius

Den 2 mars föreläste *Håkan Henriksson* om ArkivCentrum för Kumla släktforsarklubb i Kumla bibliotek.

Den 25 mars höll *Yvonne Bergman* ett föredrag om bruksförvaltaren Muhr från Laxå bruk i ett seminarium om brukstjänstemännens historia på TAM-arkiv i Stockholm.

Den 29 mars undervisade *Göran Henrikson* på kursen i arkivvetenskap vid Uppsala universitet.

Den 21–23 april deltog personalen på den Andra Svenska Arkivveckan i Stockholm. *Göran Henrikson* medverkade i seminariet »Att bevara enskilt arkivmaterial – gamla principer, nya grupper och aktörer«.

Den 3 maj deltog *Göran Henrikson* i ett seminarium om upplevelseindustri i ett regionalt utvecklingsperspektiv.

Den 13 maj medverkade *Göran Henrikson* i Forum Äldres seminarium Tema lokalhistoria.

Den 28 maj gjorde personalen en utflykt till och deltog samtidigt i Bergslagsarkivs årsmöte i Julita.

Den 8–10 oktober deltog

Yvonne Bergman och *Göran Henrikson* i en lokalhistorisk konferens i Karis i Finland.

Den 9–10 oktober deltog *Carl Magnus Lindgren* i ett dövhistoriskt seminarium i Gävle-Bollnäs, anordnat av Sveriges Dövhistoriska Sällskap.

Den 16 oktober föreläste *Håkan Henriksson* om gruppigor vid ett kvinnohistoriskt seminarium i Norberg.

Den 27 oktober föreläste *Yvonne Bergman* om arkivkunskap och *Håkan Henriksson* om fotohantering på en Agenda K-kurs på Örebro läns museum.

Den 28 oktober föreläste *Yvonne Bergman* om vikten av att vårda sina handlingar på en SPF-konferens.

Den 1 december arrangerade Regionutveckling och Kommunförbundet en träff med kommunernas kulturpolitiker på ArkivCentrum. *Yvonne Bergman* och *Göran Henrikson* medverkade under konferensen med information om arkivens roll i kulturarvspolitiken.

Göran Henrikson deltog under våren i ett antal möten för att bygga upp ett arkivpedagogiskt

nätverk inom Uppsala landsarkivdistrikt. *Göran Henrikson* har under året också deltagit i Agenda Kulturarvs och det därpå följande Kulturarvsrådets för Örebro län sammanträden.

Under våren och hösten har *Yvonne Bergman* och *Håkan Henriksson* medverkat med föreläsningar på Lokalhistoriska Sällskapets kurs i Lokalhistoria i Örebro län. *Håkan Henriksson* har ansvarat för undervisningen för universitetets studenter om materialet på ArkivCentrum liksom för de flesta skolgrupperna.

Avslutning

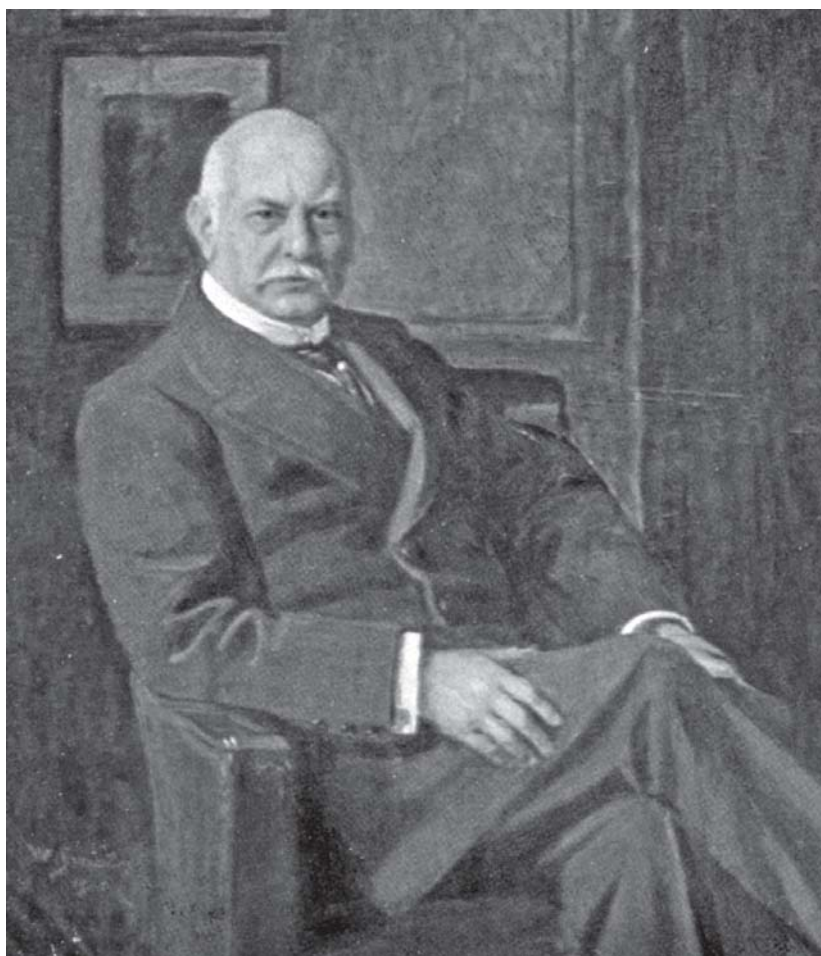
Arkivets sjunde år på ArkivCentrum har varit ett lugnt år på flera sätt. Företagsarkivet mottog endast 14 leveranser, och det är med all sannolikhet endast en tillfällig nedgång. Antalet uppsatser och skrifter har också minskat, men flera arbeten är på gång. Glädjande är att gymnasieeleverna använder sig av Företagsarkivets material i allt större utsträckning.

Ordnings- och förteckningsarbetet har varit mer omfattande än förra året, eftersom resurser har frigjorts från accessionsföring och från ordningsuppdrag åt utomstående.

Intresset för kulturarvet ökar kontinuerligt och här fyller ArkivCentrum en viktig roll som mötesplats för lokalhistoriska aktiviteter. Det finns all anledning att se ljus på framtiden även om det ekonomiska läget försämrats genom minskade anslag.

Avslutningsvis vill vi rikta ett varmt tack till personal, medlemmar och medfinansiärer.

Styrelsen

brodern Erik Eriksson och Per. Den då 35-åriga Erik hade vid denna tid flyttat från Gamla Viken och påbörjat sin framgångsrika karriär som bergsbruksidkare i grannbyn Skrekarhyttan.

Per Eriksson återvände dock till hembygden redan 1875 och tjänstgjorde under några år som inspektor vid Pershyttan. En än större utmaning var nog förvaltartjänsten vid Finnåkers bruk i Fellingsbro som han övertog vid 28 års ålder 1879. Här lär han ha väckt uppmärksamhet genom att förkorta arbetstiden för de underlydande. Givetvis sågs detta inte med så blida ögon av grannarna.

Men det var vid Hoforsverken i Gästrikland som Per Eriksson skulle göra sitt namn mer riksbekant. Han tillträdde tjänsten som brukspatron och disponent för Hofors AB den 1 november 1890 och avträdde den inte förän 1916 då bruket sålts till SKF.

Vem var brukspatronen Per Eriksson?

Vem var egentligen brukspatronen som döljer sig bakom namnet *Stiftelsen Brukspatronen Per Erikssons Västmanlandsfond* och som av Marcus Wallenberg räknades bland Sveriges hundra främsta affärsmän och som även fått epitetet »den siste brukspatronen«?

Per Eriksson föddes den 22 oktober 1851 i Gamla Viken, Nora bergsförsamling som andre son till bergsmannen och faktorn Erik Olsson och hans hustru Katarina Nilsson. Fadern tillhörde en gammal bergsmansläkt som verkat på platsen under flera hundra års tid. Han dog dock i

relativt unga år i lunginflammation när Per bara var elva år gammal och det blev modern som tillsammans med den äldste sonen Erik fick ta hand om gården och Pers fostran.

Efter skolgång i Skrekarhyttan, Nora och Örebro fick Per år 1870 sin första praktik utanför hembygden, nämligen hos friherre Jacques De Geer på Lyckås gård i Småland. Här anförtröddes han trots sin unga ålder snart ledningen över det omfattande lantbruket. År 1874 tog han över förvaltningen av Adolfsfors bruk i Värmland. Bruket arrenderades då av den tolv år äldre

Under dessa 26 år kom Hofors bruk att omgestaltas från en omodern och splittrad verksamhet till en modern rörelse som var koncentrerad kring tillverkningen av kvalitetsstål. Bland annat uppfördes under hans tid vid Hofors världens första valsverk som drevs med elektrisk kraftöverföring. Från en blygsam nettovinst på 2 467 kronor år 1890 kunde Per Eriksson år 1916 lämna över en verksamhet som detta år gett en nettovinst uppgående till nästan tre miljoner kronor. Arbetarantalet steg under perioden från 540 till 1214.

Efter pensioneringen stanna-

B-Post

Avsändare:
ArkivCentrum Örebro län
Nikolaigatan 3
702 10 ÖREBRO

*Per Erikssons
föräldrahem i Gamla
Viker.*

de Per Eriksson kvar i Hofors, men hösten 1925 köpte han Kungsgårdens egendom omfattande omkring 1500 tunnland skog och 135 tunnland åker. Byggnaderna var då mycket förfallna och han satte genast igång med att sätta allt i stånd. Tyvärr hann Per Eriksson aldrig slutföra det hela på grund av sjukdom. Han avled den 18 juni 1928 på Röda korsets sjukhem i Stockholm. Jordfästningen förrättades i Hofors av ärkebiskopen Nathan Söderblom.

Per Eriksson var gift 1894–1900 med Gerda Hansson i hennes första gifte. Äktenskapet ledde dock inte till några barn varför han saknade arvingar vid sin bortgång. Även den äldre brodern Erik saknade legitima barn vid sin bortgång år 1900 varför det var Per Eriksson som efter honom fick ärva nästan 380 000 kronor.

Vid Per Erikssons död gick

istället en del av arvet till husfrun sedan 1904, Hedvig Ulfspare (1877–1963). Hon ärvde framförallt Kungsgårdens herrgård tillsammans med lösöret från Hofors herrgård. Nästan fem miljoner kronor gick till två fonder: Stiftelsen Brukspatronen Per Erikssons Västmanlandsfond respektive Gästriklandsfond. Redan under sin livstid hade Eriksson donerat betydande summor till diverse fonder såsom 100 000 kronor till en vilofond för Röda korsets sjuksköterskor, 50 000 kronor till en sjukvårdsfond vid Nora sjukhus, 50 000 kronor vardera till stipendiefonder vid Handelshögskolan och Tekniska Högskolan.

Västmanlandsfondens respektive Gästriklandsfondens kapital bestod framförallt av en rad olika aktier i svenska företag såsom Stockholms Enskilda Bank, Strömsnäs Jernverks AB och Uddeholms AB samt Per

Erikssons föräldrahem i Gamla Viker. Västmanlandsfondens avkastning skulle enligt Per Erikssons testamente användas till pensioner och understöd åt personer boende i den del av Västmanland som tillhör Örebro län, dvs Per Erikssons hembygd.

Håkan Henriksson

ArkivCentrum Örebro Län

Folkhälso- och Arkiv i Örebro Län
och Örebro Läns Företagsarkiv
i samarbete

Nikolaigatan 3 • 702 10 ÖREBRO
Tfn 019-611 29 00 (även textfn)
Fax 019-611 81 20
E-post:
arkivcentrum@arkivcentrum.se
Internet: www.arkivcentrum.se

Öppet måndag, onsdag–fredag
kl 08.30–17.00
och tisdagar kl 08.30–20.00
lunchstängt kl 12.00–13.00